

חידושים, הנחיות, הלכות ופרשנויות
בסוגיות של אתיקה מקצועית בעריכת דין

גליון מס' 24 ■ ניסן תשנ"ב ■ אפריל 1992

יוצא לאור ע"י ועדת האתיקה שליד ועד מחוז ת"א בלשכת עורכי הדין ■ העורך: עו"ד יאיר בן-דוד
המערכת: אבן גבירול 30, תל-אביב 64078

קוראים יקרים,

העיסוק במקצוע עריכת הדין מחייב, בין השאר, אמינות ללא פשרות. התנהגות בלתי אמינה של עורך דין, אין צורך לומר, פוגעת לא רק בו אישית, כי אם בתדמית המקצוע בכלל.

משום כך, רואים אנו בחומרה גילויים של חוסר אמינות מצד חברינו, הכאים בין השאר לידי ביטוי במעשים כמו התחמקות מתשלום לימומחים או לבעלי מקצוע שהוזמנו על-ידי עורך הדין, אם אישית ואם עבור לקוחותיו, כאשר הוא לקח על עצמו את התחייבות לדאוג לכיסוי שכרו של איש-המקצוע. זאת, שלא לדבר על מקרים של משיכת שיקים ללא כיסוי, אשר מהווים, כידוע, עבירה משמעתית לכל דבר, בנוסף להיבטים הפליליים של המעשה.

מקצת מן התלונות המגיעות לשולחנה של ועדת האתיקה, מקורן באי עמידת עורך הדין בהתחייבותו כלפי גורם חיצוני, ולעתים אף כלפי עמיתים למקצוע. לעתים קרובות, במהלך הברור הענייני של המקרה, מתברר כי עורך הדין אולי לא התכוון לקחת על עצמו אישית אותה התחייבות, אך בהתנהגותו גרם לצד

השני להבין כי הוא אכן אחראי לביצוע התשלום, או הפעולה.

וזו נקודה הראוייה להדגשה: לעתים קרובות נותן השירות או המומחה קובל בפנינו כי אלמלא ידע כי יש לו עניין עם עורך-דין, לא היה מספק את השירות המקצועי מבלי להבטיח מראש כי שכרו ישולם, אם ע"י קבלת מקדמה או בדרך אחרת. והנה, לאחר שביצע הוא את חלקו, הוא מוצא עצמו עומד בפני שוקת שבורה, כאשר עורך-הדין המעורב מתכחש לאחריותו ושולח אותו לנסות מזלו בכתובת אחרת.

כאמור, יש משום טעם רב לפגם בהתנהגות מעין זו, ושומה על כולנו לכבד התחייבויות שנטלנו על עצמנו, בשמנו או בשם לקוחותינו, אם במישרין ואם בעקיפין.

פיחות באמינות עורכי הדין עלול, בסופו של דבר, לפגוע בכולנו, ולגרום לכך שמומחים, בעלי מקצוע וספקי שירותים שונים יתייחסו אל כל עורך דין בבחינת "חשדהו" יותר מ"כבדו".
הבה נמנע זאת.

קריאה מעניינת,

מוסס נצר, עו"ד

יו"ר ועדת האתיקה

פסק דין

**האם מילוי סכומים משוערים
בשטר-חוב ע"י הנאמן מהווה
חריגה מתנאי הנאמנות?**

העובדות: חברה מסחרית קיבלה הלוואה מצד ב', על פי חוזה שנערך על-ידי עורך דינה, הוא הנאשם בתיק זה.

על פי החוזה, ולהבטחת פרעון ההלוואה, הופקד בידי הנאשם, כנאמן של שני הצדדים, שטר חוב ללא סכום.

בסעיף 6 לחוזה נקבע כי במידה שהחברה לא תעמוד בפרעון ההלוואה ותפגור פיגור העולה על 60 יום, יעמוד החוב לפרעון מידי, "והנאמן יהא רשאי למלא בשטר ו/או בשטרות המופקדים בידי את הסכומים הנכונים אשר נותרו לפרעון יתרת ההלוואה...".

כן נקבע בסעיף 6 ב' כי במידה שסוכן הביטוח יזקק להליכים משפטיים בנין פרעון ההלוואה, יוכל הנאשם למלא בשטר אף את סכום ההוצאות ושכר הטרחה שנגרמו עקב נקיטת ההליכים.

לימים נקלעה החברה לקשיים ופיגרה בתשלומי ההלוואה. ב"כ המלווה פנה במכתב דרישה לנאשם

לקבל את השטר ולמלא בו קודם לכן סכום של 33,900 ש"ח.

לטענת הקובל, לא בדק הנאשם אם אכן זהו סכום החוב הנדרש, ולא מילא את סכום החוב הנכון בשטר. עוד נטען, כי הנאשם מילא בשטר סכום שכלל אף הוצאות ושכ"ט משוערים, למרות שטרם נקטו הליכים משפטיים נגד החברה וטרם נגרמו כל הוצאות ושכ"ט.

באמור לעיל - נטען בקובלנה - פעל הנאשם בניגוד לתנאי הנאמנות, ובכך עבר עבירות של פגיעה בכבוד המקצוע והתנהגות שאינה הולמת עורך דין.

החלטת בית הדין: הדין בבית הדין המשמעותי התמקד בשאלה, האם על בסיס העובדות הנתענות בקובלנה, ואשר לגביהן לא היתה מחלוקת, אמנם ביצע הנאשם את העבירות המיוחסות לו, ובמלים אחרות: האם רשאי היה הנאשם, כנאמן, למלא בשטר-הבטחון שנמסר לידיו בנאמנות, סכומים משוערים של שכר טירחה והוצאות, וכל זאת בשעה שההליכים שלהם יוחסו הסכומים הללו, טרם נקטו בהחליטו לזכות את הנאשם מן העבירות המיוחסות לו בכתב הקובלנה, קבע בית הדין, בדעת רוב.

"הנאשם כיהן כנאמן הצדדים להסכם הלוואה משנת 1987 ובידיו הופקד שטר בטחון על החלק, עם הוראות אשר לצורך עניין זה מפורטות בסעיף 6 ב' של ההסכם וזו לשון:

"מבלי לגרוע מהאמור, יהיה וידרש המלוה להליכים משפטיים למימוש הלוואה ו/או חלקה, ישא המלוה בתשלום ההוצאות עקב הנקיטה בהליכים משפטיים, לרבות תשלום שכ"ט עו"ד, והנאמן יהא רשאי למלא בשטר האמור גם הוצאות אלה ולהעבירן לידי המלוה..."

סעיף זה בהסכם מתווה לנאמן את הדרך אשר עליו ללכת בה במקרה בו יתקיים הצורך להפעיל את השטר כפי שהיה במקרה זה, ועל כך אין חולק. הצדדים נתנו לנאמן הוראות ברורות לכלול את סכום שכ"ט עו"ד והוצאות ההליכים בתוך הסכום שהוא ימלא בשטר. אין כל טענה כי הנאשם מילא בשטר סכומים שאינם עולים בקנה אחד עם התעריפים המקובלים, וכל שנטען כלפיו הוא כי העריך אותם. התעריף המינימלי של לשכת עו"ד מכתוב את שיעור שכ"ט עו"ד, ושיעור הוצאות ההליכים אף הוא ידוע. העובדה כי רק עם פתיחת תיק הוצל"פ נקבע שיעור שכ"ט עו"ד מדוייק, אין בה כדי לשנות מן העובדה שהנאשם פעל על פי ההוראות שניתנו לו.

אין מקובלת עלינו האבחנה בין עסקת היסוד והשטרות, כפי שמנסה לעשות ב"כ הקובל, ואנו סבורים כי יש לראות את מעשה הנאשם לפי כתב הקובלנה בלבד. הנאשם היה חייב למלא את

הסכומים שמילא, שאם לא כן היה, חוטא כלפי הצד הזכאי לממש את השטר.

יתכן וניתן היה לנסח את הוראת הסעיף לגבי דרך ביצוע התוספת של שכ"ט עו"ד וההוצאות בצורה ברורה יותר, אך בתחום הוראות הנאמנות שניתנו לו פעל הנאשם כראוי ולא פגע לא בהוראות הנאמנות ולא במי מהצדדים."

הסתנייגות אב בית הדין (עו"ד ליאור חורב):

"ברגשות מעורבים אני מצטרף לדעת חברי. יחד עם זאת אוסיף ואציין: נכון הוא, לדעתי, שנוסחו ה"בלתי מוצלח" של החוזה יש בו כדי להוביל לתוצאה אליה הגיעו שני חברי למותב. ואולם לא נחה דעתי מהתנהגות הנאשם בכל הקשור לאחריותו שלו כמנסח אותו חוזה. מדיניות לשכת עורכי הדין היתה ועודנה, כי על עוה"ד להתייחס בכבוד ראש ובוהירות לכל היבט של נאמנות, ולטעמי, זהירות כזו חייבת לחול גם על מי שמוסר הוראות לנאמן, ועל אחת כמה וכמה אם זהו הנאמן עצמו. הקובל לא שם דגש על עניין זה ואף אני לא אעשה כן בהיבט של הרשעה בניגוד לדעת חברי המלומדים כאמור."

בד"מ 80/91; בפני ההרכב: עו"ד ל. חורב - אב"ד, עו"ד י. וסרצ'ג ועו"ד ש. אליה; פס"ד מיום 15.3.12.

הבהרה

מתי מנוע עורך דין מלייצג לקוח כנגד אדם שאותו ייצג בעבר?

"בעט ואתיקה" מס' 21 (ינואר '92) פורסמה חוות דעת ועדת האתיקה, שתמציתה היא, שעורך דין אינו יכול לפעול בשם לקוחו כנגד אדם אותו ייצג קודם לכן, וזאת גם אם הייצוג הקודם היה כרוך בפעולה חד-פעמית של משלוח מכתב-התראה.

בעקבות הפרסום פנו חברים לוועדה בטרונים, על כי חוות הדעת הני"ל מרחיקה לכת ומונעת למעשה מעו"ד לייצג לקוח כנגד כל אדם שאי-פעם הוא טיפל עבורו בעניין כלשהו, גם כאשר לאותו עניין אין כל קשר ענייני עם הייצוג החדש.

לאור זאת מבקשת ועדת האתיקה להבהיר, כי אין בחוות-הדעת שפורסמה משום כוונה לשנות או להרחיב מהוראת כלל 16 לכללי האתיקה המקצועית התשמ"ו-1986, העוסק בסוגיה זו והקובע כדלקמן:

16. (א) עורך דין לא יפטר עוד לקוחו -

(1) בענין או בקשר לענין שטיפל בו למען אוחו לקוח.

(2) בענין אלו יש זיקה של סמס למידע שקיבל עורך הדין מאוחו לקוח או מסמסו.

(ב) הועד המחוזי. או מי שהוא הסמיכו לכך. רשאי להחליט, לפי פניית עורך דין, כי סחן חוות דעה או קיום החייבנות נדיא. או פגולה במקרה פלוגי. לא היה בהם משום חיפול בענין למטן לקוח. או כי מידע מסויים אין לו זיקה של מסע לעניין. או כי אין במידע שהתקבל כדי למנוע מעורך הדין למשל בענין. ובלבד שהחלטה כאמור תיחן לפני מעורך הדין יקבל על עצמו אח הטיפול בענין האמור.

כי דווקא ענייניה וזכויותיה של החברה מתיישבים עם ענייניה של קבוצת בעלי המניות היריבה. נמצא, כי עצם החשש לקיומו של ניגוד עניינים בין החברה לבין קבוצת בעלי מניות בה מונע מעורך הדין לייצג בעת ובעונה אחת, כאמור בכלל 14 (א) לכללי האתיקה המקצועית התשמ"ו-1986, קל וחומר אם ניגוד העניינים קיים על פני הדברים.

אשר לשאלה השנייה, התשובה לה נגזרת מהתשובה לשאלה הראשונה. כיוון שלדעת הוועדה חל איסור לייצג במקביל הן את החברה והן חלק מבעלי מניותיה כנגד בעלי מניות אחרים בענייני החברה, לא רשאי עורך הדין לקבל שכר מן החברה. עורך הדין מנע מלייצג את החברה בשעה שהוא מייצג חלק מבעלי המניות בנסיבות האמורות. ממילא, אינו יכול לגבות שכר טרחתו מן החברה כאשר אין הוא רשאי לייצגה.

מפאת קוצר היריעה, נשמטו מעובדות המקרה, שלגביו ניתנה חוות הדעת הנ"ל, פרטים שמהם משתמעת זיקה אפשרית בין משלוח מכתב ההתראה בשם הלקוח לשעבר לבין העניין שלגביו נדרש עורך הדין לייצג את לקוחו החדש. במקרים כאלה, כאשר קיים אפילו חשש כי הלקוח לשעבר ייזק בשל אותו ייצוג מוגבל שקיבל מעורך הדין המבקש כעת לפעול נגדו, גם אם אין המדובר במישרין באותו עניין (למשל, בשל מידע רלוונטי שיש לעורך הדין עליו) - מדיניות הוועדה הינה להמליץ שלא לקבל את הייצוג נגד הלקוח לשעבר.

מובן, כי במקרים בהם אין כל קשר או זיקה בין הפעולה שבוצעה בשם הלקוח לשעבר לבין הייצוג נגדו, אין גם כל מניעה על עורך הדין לקבל את הייצוג. במקרים בהם קיים ספק לגבי הזיקה בין הפעולות, מומלץ, בהתאם להוראות כלל 16 (ב) שלעיל, להביא את המקרה לחוות דעת ועדת האתיקה.

עו"ד ולקוחו עו"ד שחתם כעד לצוואה חייב לחתום ללא תנאי על תצהיר לצורך קיומה

העובדות: "משרדנו טיפל מטעם לקוח בעריכת צוואה, שבה גם נכללה בקשתו למנותנו כמנהלי עובנו ומבצעי צוואתו. עורכי דין במשרדנו שימשו גם כעדים לחתימת הצוואה. לאחר פטירת הלקוח ביקשו מאיתנו יורשיו כי נטפל עבורם בקבלת צו קיום צוואה. אולם מששמענו כי בכוננתנו לגבות על כך שכר טירחה (לפי התעריף המינימלי של הלשכה) ניתקו עמנו קשר ופנו לעו"ד אחר, שלטענתם מוכן לטפל עבורם בתעריף נמוך מזה שדרשנו.

"עתה פנה אלינו אותו עו"ד בדרישה כי נחתום על תצהיר בתמיכה לבקשה למתן צו קיום הצוואה, כאשר יורשי המנוח מבקשים מביהמ"ש שלא למנותנו כמנהלי העיזבון או כמבצעי הצוואה, כפי שהמנוח קבע בצוואתו.

"שאלתנו - האם עלינו לחתום על התצהיר, שעה שהבקשה שהוא אמור לתמוך בה נוגדת את רצונו המוצהר של לקוחנו המנוח, כפי שהובע בצוואה?"

חוות דעת ועדת האתיקה: הוועדה בדיעה כי עורך דין שחתם כעד לצוואה חייב לחתום, ללא כל תנאי על התצהיר הנדרש מאת לעד חתימה. עם זאת, על אף הוראת המנוח בצוואתו, אין חובה למנות כמבצע הצוואה אדם פלוני כאשר היורשים אינם רוצים בכך.

ניגוד עניינים

עו"ד אינו רשאי לייצג חברה וחלק מבעלי מניותיה נגד בעלי מניות אחרים

העובדות: ועדת האתיקה נתבקשה להביע דעתה בשאלה, האם רשאי עורך דין לייצג חברה בע"מ וכן חלק מבעלי מניותיה נגד בעלי מניות אחרים באותה החברה, בסכסוכים הקשורים לפעילות החברה. כמו כן נתבקשה הוועדה להשיב, האם רשאי עורך הדין, במקרה שפורט לעיל, לקבל שכר מאת החברה בלבד, כאשר עיקר חילוקי הדעות בביהמ"ש הינם בין בעלי המניות בלבד.

חוות דעת ועדת האתיקה: לדעת הוועדה, עורך דין מנוע מלייצג בעת ובעונה אחת חברה וחלק מבעלי מניותיה כנגד בעלי מניות אחרים בסכסוכים הקשורים באותה חברה. לעניין זה אין נפקא מינא, אם ערבותה של החברה מוגבלת במניות אם לאו. כל עוד לא הוכרז הסכסוך שבין בעלי המניות בקשר לחברה, אין באפשרות עורך הדין לדעת, אם האינטרסים של קבוצת בעלי המניות שייצוגם הופקד בידיו עולים בקנה אחד עם האינטרסים של החברה. אדרבא, יתכן,

עו"ד הפועל עבור שני לקוחות באותו עניין – אינו יכול לטעון לחסיון אם אחד משניהם ויתר עליו

העובדות: שני שותפים בעסק פנו לעורך דין על מנת שינסח עבורם הסכם לזכויות שימוש בינם לבין צד ג'. לימים נתגלה סכסוך בין השותפים לבין עצמם ובין לבין צד ג', ובעקבות כך הועבר הסכסוך לבוררות. לצורך ביורר הרקע לסכסוך ביקש בא-כוח אחד השותפים לזמן לעדות את עורך הדין שערך את ההסכם בין הצדדים, ולצורך כך הודיע לקוחו כי הוא מוותר על החסיון. ברם, השותף השני ממשיך לטעון לחסיון ומבקש למנוע את עדות עוה"ד בנושא זה. בבוררות את אחד השותפים, האם רשאי עוה"ד שערך את ההסכם להעיד בנסיבות אלה?

חוות דעת ועדת האתיקה: הוועדה בדיעה, שכאשר עורך דין פועל עבור שני לקוחות באותו עניין, אין הוא יכול לטעון לחסיון אם אחד מהם מוותר עליו. עם זאת מדגישה הוועדה, כי המדובר בהנחייה ברמה העקרונית, וזאת מבלי להכנס לאופן ניהול הליכי הבוררות, או התערבות בהליכי זימון העדים והעדתם, דבר שהוא בסמכות הבורר.

מעשה שהיה

מדוע זומן פרקליט-מחוז אישית לביהמ"ש כדי להגיש תיק שאינו מוכר לו אישית?

בוועדת האתיקה נתקבלה באחרונה תלונה של פרקליט מחוז, הכותב בין השאר:

"עויד המייצג צד במשפט אזרחי מצא לנכון להזמין לביהמ"ש תיק משטרה הנמצא בטיפול בפרקליטות המחוז שעליה אני מופקד, ולשם כך הגיש בקשה למוכרות ביהמ"ש לזימון עדים, לרבות עד שיביא עמו את תיק המשטרה.

"עד כאן כמובן שלא יכלה להיות לי כל תרעומת על אותו עו"ד. אולם, משום טעמים שאינם ידועים לי, החליט עוה"ד לזמן דווקא אותי אישית לסחוב ולהביא לביהמ"ש את התיק המשטרה, ע"י נקיבת שמי ותפקידי בהזמנה לעדים, כאשר ניתן בהחלט לבקש זימון עובד של הפרקליטות לעשות מלאכה זו. "כידוע, מטפלת הפרקליטות שעליה אני מופקד באלפי תיקים במשך שנה, והזמנתו כעד של פרקליט

המחוז דווקא, כדי שישא ויביא לבית המשפט, תיק שאינו מוכר לו אישית, הינו מעשה שאינו הולם את ההגיונות ושיקול הדעת הנדרשים מחבר הלשכה ומהווה שימוש לרעה באפשרות להפעיל את סמכויות זימון העדים של מאזירות ביהמ"ש..."

בסופו של המעשה, "ניצל" פרקליט המחוז מן הצורך להתייצב אישית עם התיק, באשר הושפט, שלפניו הובאה הבקשה לזימון העדים, החליט שלא לאשר זימון פרקליט המחוז עצמו, אלא לזמן עובד של הפרקליטות שיביא עמו התיק. מסיבה זו גם החליטה ועדת האתיקה שלא לנקוט הליכים משמעותיים נגד עוה"ד.

עם זאת רואה ועדת האתיקה לנכון להפנות את תשומת לב עורכי הדין, כי יש להקפיד על כך שתיק המוזמן על ידם מן הפרקליטות או מכל גוף רשמי אחר יובא באמצעות פקיד ולא באמצעות זימון פרקליט המחוז, פרקליט אחר, או מי שעומד בראש אותו גוף, כאשר אין בכך הכרח מבחינה עניינית.

עיסוקים אסורים

עו"ד אינו רשאי לכהן

כמנהל בחברה משפחתית

העוסקת בשכירות מקרקעין

העובדות: בפנייה לוועדת האתיקה כותב עורך דין: "לפני כשנה הצטרפתי כחבר ללשכה. בתקופת התמחותי אישרה הלשכה את עבודתי כמנהל בחברה למסחר יבוא ויצוא בע"מ".

המדובר בחברה משפחתית בשליטתי, העוסקת כיום בהשכרת מבנים תעשייתיים ומסחריים, אדמיניסטרציה של השכירות וגביית דמי השכירות יהנלוות. פעילותי בחברה כמנהל מוגבלת (ותוגבל גם להבא) לטיפול בענייני שכירות כאמור לעיל.

אבקש את חוות דעתכם בעניינים דלקמן:
(א) האם יש מניעה להמשיך פעילותי כמנהל בחברה כאמור לעיל?
(ב) האם יש מניעה לייצוג משפטי של החברה על ידי?"

חוות דעת ועדת האתיקה: עורך הדין מנוע מלהמשיך ולכהן בתפקיד מנהל בחברה, גם באופן מוגבל, שכן בנסיבות המקרה מדובר בעיסוק במסחר, האסור על עורך דין לפי סעיף 60 לחוק לשכת עורכי הדין התשכ"א-1961.

עם זאת רשאי עורך הדין, כבעל מניות בחברה, להמשיך ולקבל רווחים ממנה.

אשר לשאלה השנייה, לדעת הוועדה אין מניעה מבחינה אתית, לייצוג משפטי של החברה על ידי עורך הדין, הגם שהוא בעל מניות בה.